

Jurnal din Baku – însemnări social-politice de călătorie

[Baku Diary - Social-Political Travel Notes]

Bogdan GHEORGHIȚĂ

Pentru cei care se decid să viziteze Azerbaidjan-ul, pregătirile trebuie să înceapă cu o vizită virtuală pentru obținerea vizei. Solicitarea nu e scumpă, iar răspunsul vine destul de rapid. După verificarea datelor înscrise pe viză, viitorul vizitator își poate pregăti bagajele și sufletul pentru o experiență plină. Așa e vizita în țara de la Marea Caspică. O experiență care te poartă pe străduțe și alei pline de istorie, pe lângă monumente care îți aduc aminte de sacrificiul azerrilor din ultima perioadă, dar și de moștenirea sovietică pe care o poți vedea oriunde în zona centrală a capitalei, Baku. Pe străzile de lângă mall-urile cu iz occidental, zburdă monoposturile de Formula 1 în fiecare an, iar puțin mai sus, către Turnul Maiden, negustorii stradali te opresc pentru a-ți vinde, uneori destul de agresiv, ceramică, căciuli rusești, mărgelă și alte lucruri. Azerbaidjanul este un mixt de vechi și nou, de tradiții din vechime și lume digitală, de muzică orientală și straie vestice. Totul, sub umbrela unui regim politic al cărui reprezentant, Președintele İlham Aliyev îți zâmbeste din portretele afișate în birourile universităților, în clădirile instituțiilor sau în incintele monumentelor. Domnia Sa este cel de-al patrulea președinte al Azerbaidjanului, din anul 2003. Predecesorul său,

Heydar Aliyev a condus țara între 1993 (la puțin timp după proclamarea independenței, după prăbușirea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste - URSS) și 2003. De fapt, numele fostului președinte este și primul cu care faci cunoștință dacă aterizezi la Baku. Aeroportul poartă numele Heydar Aliyev, tatăl actualului președinte.

Ca să ajungi la Baku, o conexiune simplă este Istanbul, devenit, în ultima vreme, „punctul de întâlnire al lumii”, așa cum e descris în anunțurile pe care le auzi destul de des în marele aeroport turcesc. Îmbarcarea pentru Azerbaidjan lasă în urmă mult din lumea vestică. Zborul către zona Caucazului deschide călătorului Orientul, cu toate ale sale: cu mirodeniile și mirosul de ceai, cu oamenii aprigi, dar ospitalieri, cu instituțiile care emană autoritate. Despre sistemul politic din Azerbaidjan se poate scrie mult. Potrivit prevederilor Constituției, care pot fi consultate și în limba engleză pe site-ul Președintelui Republicii Azerbaidjan, Președintele este șeful statului, ales pentru o perioadă de 7 ani și se bucură de imunitate. Printre puterile sale, amintim: să convoace alegeri pentru Parlamentul țării care este unicameral (Milli Majlis), să numească și să demită pe prim-ministru, să numească și să demită membrii Cabine-

tului, să aprobe politici sociale și economice, să convoace referendum, să acorde grațieri, să declare mobilizarea parțială sau generală, starea de urgență sau să instituie legea marțială. Așa cum putem observa, puterile Președintelui sunt extinse, iar autoritatea sa în fruntea sistemului politic din Azerbaidjan este clară.

După debarcare, o cursă cu o mașină închiriată prin aplicațiile de *ride sharing* te poate duce până în centrul orașului pentru o sumă mică (prețul carburantului este foarte mic) sau pentru o sumă de-a dreptul exorbitantă (depinde de ora la care ajungi, de negociere și de fermitate sau de corectitudinea șoferului). Descoperirea capitalei Baku poate să înceapă prin vizitarea stației de metrou Nizami, dar, la fel de bine, poate să înceapă din Piața Fântânilor. În această zonă simți cu adevărat mixtul de vechi și nou al orașului. Tineri cu ochii în telefoane, căutând lucruri la modă, folosind dispozitivele pentru a se conecta unii cu ceilalți, persoane care îți pot da indicații prețioase despre obiective și zone ale orașului. Dar și cei cu care poți conversa doar în limba rusă, o reminiscență a momentului când Azerbaidjanul a făcut parte din construcția sovietică, cei mai mulți trecuți de patruzeci sau cincizeci de ani. Seara, întreaga zonă este un tumult. Poți întâlni familii care se plimbă liniștite, tineri care își caută grupul pentru distracție, femei cu burqa, bărbați atent îmbrăcați, port occidental, zumzăit din orice cotlon. Pe străduțele lăturalnice și în piață este plin de restaurante, cafenele sau locuri unde

poți servi dulciuri orientale lângă un ceai sau o cafea turcească. Nu trebuie ratat Muzeul Nizami, Muzeul Literaturii. E foarte aproape de piață, iar vizita aici îți poate spune multe despre istoria și cultura din Azerbaidjan. Pentru a completa aroma orientală a locului, vizitarea Palatului Șirvanșahilor este obligatorie. De aici, de pe colină, poți admira orașul: clădirile vechi și zgârie-nori impunători. Grupurile de turiști mișună în această zonă, așa încât e nevoie de răbdare pentru a parcurge ziduri, fortificații, curți interioare, exponate. Înainte de a explora străduțele orașului vechi, o masă la un restaurant din zonă te poate revigora, în sunet de instrumente cu coarde specifice zonei. Mâncarea este delicioasă. Fie că alegi preparate vegetariene sau pesco-vegetariene, fie că mănânci un preparat cu carne, aromele și gusturile sunt inconfundabile. Neapărat, lângă, trebuie comandat un ceai preparat cu măiestrie. Asta va confirma locul de unde privești: cu un ochi spre Occident, cu celălalt spre Orient.

Plimbarea pe străduțele înguste și liniștite ale orașului vechi este reconfortantă. Asta, după ce scapi de agenții turistici care încearcă, uneori agresiv, să îți vândă excursii în zonă sau în afara orașului. Căciulile rusești, covoarele, mirodeniile, bijuteriile sau jocurile de mărgelă specifice zonei (begleri, koboloi) te întâmpină la fiecare colț, negustorii te opresc ca să se tocmească, iar ochii îți sunt furați de colțuri de vis, de atmosfera ca de poveste care răzbate dintre clădirile vechi.

În depărtare se văd Flame Towers, dar până la ele trebuie vizitat monumentul care găzduiește Flacăra Eternă. Reperele istorice ale Azerbaidjan-ului pot merge înapoi în timp până în preistorie, dar merită amintit aici faptul că, pentru secolul XX, anul 1918 este anul în care a fost proclamată Republica Democrată Azerbaijan. La numai doi ani distanță, în 1920, Azerbaidjanul devenea parte componentă a URSS. Mai târziu, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, țara de la Marea Caspică furniza pentru URSS o parte însemnată de petrol și gaz pentru efortul de război. După război, anii 1950 sunt caracterizați de urbanizare și industrializare rapidă, iar industria extractivă este înlocuită de industria bumbacului, importantă și azi. În 1990, trupele sovietice ucid peste 100 de demonstranți în Baku, iar Aleea Martirilor, cea la capătul căreia se află și Flacăra Eternă, ne aduce aminte de victimele de atunci (intervenția sovietică e cunoscută sub mai multe nume - Ianuarie Negru, Masacrul din Ianuarie sau Sâmbăta Neagră). În același complex sunt înmormântate și numeroase victime ale primului război din Karabah (1988-1994), dar și soldați azeri uciși în 1918 în Bătălia din Baku. Conflictele Azerbaidjanului au lăsat cicatrici adânci. Azi, tinerii sunt prinși între datorită de a-și apăra țara și a trăi cei mai frumoși ani fără griji. Discursurile oficiale vorbesc de patriotism și de datorie, iar discuțiile cu tinerii azeri ajung, de multe ori, la teme cu încărcătură de acest fel. Pare, uneori, că sunt maturizați prea repede. Că furia

vremurilor îi pune pe talazurile zburcimate ale sacrificiului prea devreme. Pătrunși de evenimentele istorice de dată recentă, mulți dintre ei sunt alerți, atenți, plini de întrebări. Tot așa cum ospitalitatea azerilor se simte peste tot, tinerii sunt gravi atunci când discută problematici sociale sau culturale, atenți la nuanțe când e vorba de război. Am greși, desigur, dacă am generaliza, dar se pot observa lesne aceste repere. După 8 august 2025, după semnarea Tratatului de Pace cu Armenia, e posibil ca astfel de repere să se schimbe, iar țara să se îndrepte spre o perioadă mai puțin dureroasă, în care accentul să cadă exclusiv pe dezvoltarea economică.

Flame Towers străjuiesc Marea Caspică întocmai unui dragon cu trei capete. Construcția a devenit cunoscută în întreaga lume cu prilejul evenimentelor care au avut drept gazdă frumosul oraș Baku. În 2012, cântăreața suedeză Loreen câștiga, cu melodia Euphoria, concursul Eurovision Song Contest, după ce, în 2011, Ell și Nikki câștigaseră același concurs cu melodia Running Scared și, pe cale de consecință, dreptul Azerbaidjanului de a organiza ediția din 2012. Pe străzile de lângă Marea Caspică, la distanță mică de mall-urile cu mărci de renume și de Turnul Maiden (Qiz Qalasi), pe șosele largi cu multe benzi pe sens, în fiecare an se desfășoară Marele Premiu de Formula 1. Evenimente ca acestea au făcut Azerbaidjanul cunoscut în lume și au contribuit la valurile de turiști care vizitează, an de an țara de la Marea Caspică.

E târziu acum, cerul se unește într-o căsnicie întunecată cu Marea Caspică, familiile cu mai mulți copii trec pe lângă Fântâna Lebedelor de lângă Piața Azneft. Cineva pornește chiar pe malul mării o boxă din care se aud acorduri orientale. În parcul de lângă Mini Veneția, foarte apropiat de Muzeul Covoarelor, se aprind luminile. De deasupra, dinspre Flame Towers, milioanele de led-uri aruncă către oraș flăcări. Urmează culorile steagului Azerbaidjanului. Turnul Maiden, început în secolele VI – VII și inclus în patrimoniul UNESCO, veghează și el malurile Mării Caspice. O familie trece agale pe alei. Doamna poartă burqa, iar domnul merge apăsat. Mirosurile orientului se învârt în văzduh. Un mozaic din ieri și azi, o poartă între Europa și Asia, valori și instituții care întrupează Orientul și Occidentul – cam așa ai putea descrie frumosul Baku, cu toate ale sale.

